

Bilaga 1. Antidopningsverksamhetens organisation och utformning i de nordiska länderna

I denna bilaga ges en kort presentation av hur det dopningsförebyggande arbetet är utformat i de nordiska länderna.

Danmark

I Danmark finns det en lag mot dopning¹ i samhället. Utöver det finns det även en lag som gör det möjligt att genomföra dopningskontroller på gym och träningsanläggningar. Den senare lagen beskriver även den verksamhet som ska genomföras på Anti Doping Danmark (ADD). Enligt lagen är ADD en självständig institution som ansvarar för alla dopningsrelaterade insatser. Organisatoriskt tillhör ADD Kulturministeriet och finansieras med offentliga medel (1).

Alla föreningsbaserade fitness- och motionsanläggningar som är medlemmar i Danmarks Idrätsförbund (DIF), DGI (tidigare Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger) och Dansk Firmeidrætsförbund (en dansk organisation för idrott och hälsa på företag) har automatiskt ett samarbetsavtal med ADD. Det innebär att de är skyldiga att arbeta förebyggande mot dopning. Via samarbetsavtalet godkänner även gymverksamheten att ADD kan komma att genomföra dopningskontroller. För de gym som inte är medlemmar i DGI, men som är anslutna till branschorganisationen Dansk Fitness & Helse Organisation (DFHO), ingår ett samarbetsavtal med ADD automatiskt i medlemskapet. Utöver det kan

¹ DOPNING: den otillåtna hanteringen av medel som omfattas av den svenska dopningslagen (SFS 1991:1969). Lagen innefattar färre substanser än idrottens dopinglista. Anabola androgena steroider (AAS) tas upp på båda ställena.

DOPING: fusk inom idrottsrörelsen genom tillsatser av otillåtna preparat eller användning av otillåtna metoder för att höja sin prestationsförmåga. Definitionen av doping är fastställd av World Anti-Doping Agency (WADA). Vad som är otillåtet definieras i deras internationella dopinglista. WADA:s dopinglista 2010 tar upp bland annat anabola androgena steroider (AAS), amfetamin, efedrin, kokain, hasch och marijuana.

privata gym på eget initiativ ansluta sig till ADD:s samarbetsavtal mot en avgift (2).

Samarbetsavtalet innebär att ADD regelbundet besöker gym. Besöken är baserade på gymmets riskprofil och upplevt behov. ADD kan även utföra dopningskontroller vid dessa besök. Under 2019 gjordes 1 506 besök samt 263 dopningskontroller, varav 153 var positiva. ADD arbetar även med rådgivning till specifika målgrupper inom ADD:s verksamhetsområden, bland annat gym och motionsanläggningar och personer som tränar på dessa, personer som använder dopningspreparat och personer inom hälso- och sjukvården (3). Vidare utvecklar ADD även informationsmaterial för personal och medlemmar i form av videor, affischer och broschyrer. Alla gym som har ett samarbetsavtal med ADD är enligt lag skyldiga att visa på samarbetet genom klistermärken, som de får gratis från ADD – det så kallade märkningssystemet. Idag samarbetar ADD med cirka 50 procent av de privata gymmen, vilket motsvarar 80–85 procent av träningsutövarna i Danmark (4).

Utöver detta arbete har ADD under 2015–2017 utvecklat och genomfört en förebyggande kampanj riktad mot gym. Kampanjens innehåll och budskap är inspirerad av den svenska insatsen 100 % Ren Hårdträning, och ADD fortsätter att arbeta med metoden under #rentræning och #renstyrke (4).

Det finns även en verksamhet inom ADD som arbetar med förebyggande insatser med fokus på ungdomars välbefinnande och känslan av att behöva leva upp till ideal som förmedlas via sociala medier.

Vidare har ADD arbetat med att förmedla material och undervisa på fitnessutbildningar (fitnessinstruktör och personlig tränare). Det som tas upp vid dessa tillfällen är ADD:s roll och ansvar, innebörden av gymverksamhetens samarbete med ADD, men även fitnesspersonalens ansvar i att uppmärksamma dopning på det egna gymmet (2).

Inspirerat av Antidoping Norge (ADNO) har ADD gjort ett projekt med lokalt förankrade insatser i kommuner under 2015–2017, och bl.a. utvecklat läromedel för årskurs 9 i grundskolan (5, 6). I samband med insatsen skrev man också en handbok om fitnessdopning som riktar sig till alla yrkesverksamma som arbetar med ungdomar eller hälsa (7).

Norge

Antidoping Norge (ADNO) är en stiftelse som bildades 2003 av Kultur- och kirkedepartementet samt Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité. Utifrån ett folkhälsoperspektiv har ADNO en ledande position i arbetet med att förebygga samhällsdopning. Arbetet finansieras huvudsakligen genom årliga bidrag från Helsedirektoratet. Utöver det betalar länskommuner och kommuner en avgift för att medverka i en lokal mobilisering mot dopning (8).

Principen för ADNO:s förebyggande arbete är systematiskt och tvärvetenskapligt utifrån ett helhetsperspektiv. Det innebär i praktiken att de strävar efter att vara närvarande med information om dopning på de arenor där ungdomar befinner sig, t.ex. skola, gym, idrottslag och internet. ADNO eftersträvar även att höja kompetensen hos relevanta yrkesgrupper. De arbetar framför allt med ett antal

nyckelaktörer i detta arbete (t.ex. polisen, tullen, försvaret, straffrättsliga myndigheterna, träningsbranschen, kommunerna och länsstyrelserna) (8).

Vidare har ADNO tagit fram ett antidopningsprogram (Rent Senter) för gymverksamhet i Norge. Rent Senter är ett förebyggande dopningsprogram som via ADNO erbjuder informationsprogram, utbildning av anställda, vägledningsmaterial samt rådgivning per telefon eller e-post till gymmets eller träningsanläggningens dopningsansvariga. Det är även möjligt att utföra dopningskontroller på gym och träningsanläggningar. Det dopningsförebyggande programmet finansieras via en årlig avgift som gymmen betalar (9, 10).

Utöver det har ADNO även program för skolor och en stömlinje dit det går att ringa för att få hjälp (11, 12).

Finland

Finlands motsvarighet till svenska Riksidrottsförbundet, Finlands centrum för etik inom idrotten (FCEI), är ansvariga för det dopningsförebyggande arbetet. FCEI har tillsammans med A-klinikstiftelsen, en allmännyttig organisation utan vinstintresse som arbetar med beroendeproblematik och förmedlar tjänster inom mentalvården, tagit fram en webbplats med kunskapsbaserad information (13). Utöver detta arbetar FCEI dopningsförebyggande via sociala medier, kampanjer och utbildningar. Utbildningarna riktar sig till studenter men även till yrkesverksamma som kommer i kontakt med dopning. FCEI har även en hälsorådgivning online (14). Hälsorådgivningen vänder sig till personer som överväger att börja använda dopningspreparat, anhöriga samt yrkesverksamma (hälsovård, medicin, polis, gympersonal och fängelseanstämän).

För gym och träningsanläggningar i Finland finns det dessutom möjlighet att stödja den rena motionsidrotten genom att ansöka om ett certifikat hos Clean Fitness Commitment. Certifikatet är en bekräftelse på att gymmet eller träningsanläggningen står för en ren motionsidrott och att de arbetar för att förebygga bruk, distribution och marknadsföring av förbjudna dopningssubstanser. Ägarna av gym och träningsanläggningar åtar sig dessutom att utesluta eller på annat sätt förhindra att en medlem som brutit mot dessa regler tränar på anläggningen. I nuläget är över 700 (64 procent) träningscentrum i Finland anslutna till Clean Fitness Commitment (13).

Island

Det dopningsförebyggande arbetet på Island sker främst genom Lyfjaeftirlit Íslands (Anti-Doping Iceland). Organisationen ansvarar för utbildningsseminarium på idrottsprogram vid universitet och gymnasier. Huvudfokus på dessa seminarier är fysiska och mentala konsekvenser av dopning och hälsa, med en tonvikt på sociala medier och kroppsuppfattning men även användningen av AAS och andra substanser som förbättrar prestanda (15).

Lyfjaeftirlit Íslands arbetar sedan ett år tillbaka med "Clean Results" ("Hreinn árangur" på isländska –(15). Konceptet är framtaget i samarbete med Antidoping Norge och bygger på att en gymorganisation kan sluta ett avtal med Lyfjaeftirlit Íslands om dopningsförebyggande arbete och dopningskontroller. I december 2019 tecknade det första gymmet kontrakt med Lyfjaeftirlit Íslands.

Referenser

1. ADD Anti doping Danmark <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=174633> [citerad 28-05-2020].
2. Anti doping Danmark <https://www.antidoping.dk/2020> [citerad 28-05-2020].
3. Danmark AD. Rådgivning <https://www.antidoping.dk/radgivning>: Anti Doping Danmark; [citerad 28-05-2020].
4. Personlig kommunikation med representant vid Anti doping Danmark In: Wall S, editor. 2020.
5. Danmark AD. Unge Krop Traening og Doping <https://www.antidoping.dk/endaevvelser/undervisningsmateriale/unge-krop-traening-og-doping> Anti Doping Danmark; [citerad 28-05-2020].
6. Danmark AD. Antidoping Kommuner i Danmark Evaluation <https://www.antidoping.dk/release/undersogelser-and-evaluations/antidoping-kommuner-i-danmark-evaluation>: Anti Doping Danmark; [citerad 28-05-2020].
7. Danmark AD. Handbog om fitnessdoping <https://www.antidoping.dk/releases/radgivings/handbog-om-fitnessdoping>: Anti Doping Danmark; [citerad 28-05-2020].
8. Antidoping Norge <https://www.antidoping.no/>: Antidoping Norge; 2020 [citerad 28-05-2020].
9. Norge AD. Lokal mobilisering <https://www.antidoping.no/forebygging/local-mobilisering>: Anti Doping Norge; 2020 [citerad 28-05-2020].
10. Rent Senter <https://www.antidoping.no/forebygging/rent-senter>: antidoping.no; [citerad 17-04-2020].
11. Norge A. Ren skole <https://www.antidoping.no/forebygging/ren-skole2020> [citerad 28-05-2020].
12. Norge A. Dopingkontakten <https://www.antidoping.no/forebygging/dopingkontakten>: Antidoping Norge; 2020 [citerad 28-05-2020].
13. Dopinglinkki <https://dopinglinkki.fi/sv/>: Dopinglinkki; 2020 [citerad 28-05-2020].
14. Dopinglinkki. Rådgivningstjänst <https://dopinglinkki.fi/sv/radgivningstjanst>: Dopinglinkki; 2020 [citerad 28-05-2020].
15. Hreinnarangur www.hreinnarangur.is: Hreinnarangur; 2020 [citerad 28-05-2020].